& præsentem quæstionem dirimere & determinare, & in futuro movendis omnibus dare decisionem. Et sancimus alias res post antenuptialem donationem ad filios venientes, si quidem filius masculus, aut fœmina forte testetur, secundum legem venire ad scriptos heredes: hic matre non prohibita scribi a filio herede: sed etiam contra testamentum ei datis allegationibus, si forte filius eam prætermiserit, aut irrationabiliter exheredatam fecerit. Si vero intestatus [1] decesserit, reservans illius partem, si quidem habuerit filios proprios, ad filios venire, sin autem non habuerit quidem filios proprios, sit fratrum vocatio & matris una cum fratribus (secundum quod a nobis sancitum est) ad hereditatem venientis, & eam firme habentis, sive ad secundas vellet venire nuptias, sive non. Nec enim majores pœnas adversus mulieres, quæ ad secundas veniunt nuptias, facimus, neque ex hoc eas ad necessitatem deducimus amaram, & nostrorum temporum indignam, ut metu castarum nuptiarum (licet [2] secundæ sunt) ab his quidem abstineant, & descendant ad quasdam interdictas permixtiones, & forsan etiam ad servorum corruptiones: &, quoniam non licet legaliter caste vivere, contra leges luxurientur. Nequaquam igitur valere volumus, neque in quinto libro Codicis cognominis nostræ pietatis positam constitutionem [3], decernentem de hereditatibus filiorum, quos matres ad secundas nuptias venientes viderunt præobeuntes, neque in sexto libro ejusdem conscriptionis sub Titulo [4] Tertulliani, quæ de mulieribus disputat, secundis quidem nuptiis junctis, ante secundam tamen copulationem filios amitentibus: sed vocetur ad filii hereditatem modis omnibus mater cum [5] fratribus, & hanc habeat firme, nihil ex secundis lædenda nuptiis, quod & in subjecta quæstione, quæ legem hanc movit, obtineat, & mater una cum filia succedat hereditati: aut etiam succedens hanc irrefragabiliter habeat, nihil ex spe secundarum lædenda nuptiarum, sed domina ejusdem hereditatis cum filia absolute consistens. Optimum itaque est, atque laudabile, & dignum oratione, ut mulieres, ita se honeste tractent, quatenus quæ semel ad virum venerunt, servent inviolatum morientium torum: *& hujusmodi mulierem & miramur pariter, & laudamus; & non* [6] *procul a virginitate ponimus.* † Sin autem non valuerit (cum forsitan & juvenis [7] hoc non patiatur) *nec possit contra* [8] *fervorem* [9] *naturæ resistere*, non est torquenda propter hoc, nec interdicendæ sunt ei communes leges: sed ad viri alterius veniat nuptias honeste, & omni luxuria abstineat: & fruatur successione filiorum. Sic enim eos adhuc amplius diliget, & non quasi quosdam odibiles respiciet, pœnis subdita sic amaris. Sicut enim patres, si ad secundas veniant nuptias, non [10] fraudamus filiorum suorum successione, nec quælibet est lex aliquid tale dicens: sic neque matres privabimus filiorum successione, si matres ad virum veniant secundum, licet ante nuptias secundas aut post secundas filii moriantur. Alioqui ex absurditate legis, licet præmoriantur filii omnes, non relinquentes filios aut nepotes, nihilominus supplicium manet, & non succedet eis mater, nec si fine filiis moriantur: sed inhumane ab eorum expellitur successione, fructu quidem pariens, fructu simul & nutriens propter legales nuptias subjecta pœnis, & succedent quidem illis aliqui ex longa cognatione: mater autem irrationabiliter expelletur. Quapropter, & ipsa succedat filiis: & sit hæc lex clemens, & mitis, matres filiis concilians. † Colligentes igitur hujus legis partes, sancimus, quoniam matrem (secundum quod jam dudum diximus) assimilamus [11] patri in antenuptiali donatione: & ipsam sustinere quidem pœnas, sicut sustinet pater in dote: in hereditatem autem filiorum sine tergiversatione veniant, & pater, & mater secundum subjectas utrique casui quæstiones. Proinde quod patres habent sive ad secundas venientes nuptias sive non, hoc etiam matres habeant, voceturque mater ad filii hereditatem, sive jam ad secundas venit nuptias, sive postea veniat.

§. 1. Antenuptiali vero donatione, ad secundum veniens consortium, neque secundum quantum heres existet filii, fruatur: sed hoc filiorum sit solum lucrum, eis a lege datum, & non videatur esse pars hereditatis filii: sed adhuc antenuptialis donationis non abjiciens naturam. Quæ competit tenere etiam circa eas, quæ nunc jam sunt viduatæ mulieres & propriis fuccesserunt filiis: & quæ nondum ad secundas veniunt nuptias, licet postea veniant. Quod igitur hic habetur, sic omni tempore sanciatur.

CAP. IV.

De administratione donationis propter nuptias si mulier ad secundas nuptias transierit.

ALiud [12] vero quiddam occasione secundo nubentium mulierum & antenuptialis donationis, adjicere prioribus, bene se habere credimus. *Priscis namque constitutionibus præbentibus electionem mulieri, quæ ad secunda vota descendit, si vellet accipere ante nuptias donationem, secundum quod ei permittunt pacta & exponere filiis cautionem* [13], *quia moriens hæc restitueret: sive cum non valet dare cautionem, aut nollet forte, manerent quidem res apud filios antenuptialis donationis, solverent autem ei etiam* tertiam [14] partem *centesimæ usuræ:* Nos ex quæstionum emergentium varietate moti, quoniam invenimus minores in hoc periculum patientes, antenuptiali donatione in pecuniis [15] existente: & alios aurum quidem non habentes, coactos autem omnia paterna vendere, quatenus exolveretur antenuptialis donationis debitum, ad eos utique secundum legem antenuptiali donatione veniente: propterea judicavimus oportere hunc dari ordinem cautæ; Ut si [16] quis contulerit res secundum antenuptialem donationem, si quidem omnes immobiles sint, maneat [17] harum usus apud matrem: & ipsa enm colligat, & non respuat: neque exigat filius pro harum æstimatione usu-

& Bart. ad *l.* 5. *Cod. ad Senat. Tertyllianum*, ubi dicit hoc caput 3. corrigere *d. l.* 6. sed diu quin caput 3. cursum corrigi per Novell. 22. cap. 46. & sic rursus manere *d. l.* 5. puta quando mater succedit ab intestato, quando vero filio prioris matrimonii succedit ex testamento, tunc *d. l.* 5. esse & manere correctam per hoc caput 3. *Ant.*

1 *Nov.* 22. *c.* 46. 2 *d. cap.* 46. 3 *l.* 5. §. 1. *C. de secund. nupt.* 4 *l.* 5. *C. ad SC. Tertyll.* 5 Mater cum fratribus defuncti, defuncto succedit ab intestato. 6 Prima nuptia, non procul a virginitate. Antiquum illud fuit, Primas honorari, quas ideo Nazianzenus vocavit *συμπλεκτικὰς γάμους*, ut & secundas, *συνζυγίας*, tertias, *πολυγαμίας*: quartas, *χοιρείους βίους*. 7 Juvenes ad nuptias proniores. adde *l. ad Tim.* 5. 8 Natura reluctari difficile. 9 Nuptias appetimus fervore naturæ. 10 Parentes ob nuptias secundo contractas non privantur filiorum successione. *ut hic:* quemadmodum & parentes usumfructum in adventitiis liberorum consequuntur, licet ad secundas venerint nuptias. *l. ult. C. de bon. matern. Novell.* 22. *cap.* 34. 11 Quod jus patri competit in liberorum successione, idem matribus competit. 12 Hinc sumpta est Authentica, *Sed si autem. Cod. de secund. nupt.* 13 Vid. *vers. si autem. infr.* 14 Id est, usurani trientem. 15 Κτήματα Scrimger. Χρήματα Cujac. 16 Nota

regulam. 17 *Novell.* 3. & *Cod. h. t.* 18 *Cap.* 1. §. *h. t.* 19 *Vers. priscis.* §. *h. t. l.* 6. §. 1. *C. de secund. nupt.* 20 Hinc sumpta est Authentica. *Sed quæ nihil. C. de pact. convent.* Goth. Vid. Gudelin. *de Jure novissimo lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 2. Ant. 21 Quæ dotem non dedit marito, antenuptialem donationem non accipit. Quid si per maritum fletit, quo minus dos ei daretur? mora mariti ejus, uxori non nocebit. *Novell.* 9. 22 Æqualitas servanda. 23 Quantum mulier dedit dotis nomine, tantum ex ea donatione propter nuptias recipit. 24 Leges interdum extendontur ad pendentes etiam lites: aliis earum generalis est conditio, ut ad futuros tantum casus pertineant, *l.* 7. *Cod. de legibus.* 25 Dat. XVII. Kal. April. Jull. IV. & Decio Coss. arg. *Nov.* 22. *cap.* 46. id est, anno 534.

26 Vid. Julianum Patricium *constit.* 5. 27 Major ecclesia Constantinopolitana, S. Sophia (de qua dicam commodiore tempore) ut & Romana, Lateranensis Ecclesia. 28 Constantinopolitanæ scil. 29 Ἰδίκῳ Hal. *ἐγκυκλίῳ* Scrimgerus. 30 Οὐδὲν ἀμετρεῖν καλόν. 31 Major Ecclesia Constantinopolitana mater Imperii a Justiniano hic vocatur. 32 Diaconorum alii masculi: alii fœminæ.

usque

usque ad multum tempus talia conservata: & donec hoc fuit, duraverunt hæc constitutiones, existentium filiorum matri: reliquum vero filiorum heredibus conservandum. † Si autem omnis forte consistat in pecuniis, aut aliis mobilibus rebus antenuptialis donatio: tertiam usurarum partem percipientem matrem cum [19] cautione jam definita, non exigere a filiis aurum: nisi forte idonea sit viri substantia, & habeat aurum & argentum & vestem, & quicquid conscriptum fuerit matri. tunc enim electionem matri dabimus, sive voluerit res percipere, & præbere cautionem: sive justam quam diximus usuram accipere, & secundum priores leges, & secundum nostram. † Si vero permixtæ sint res, & donatio ante nuptias aliud quidem in pecuniis, aliud vero in immobilibus habeat rebus: immobilia quidem modis omnibus manere apud matrem, ut alimentum habeat inde: porro de mobilibus hæc valere quæ sancivimus prius, si essent in rebus mobilibus omnia antenuptialis donationis consistentia.

CAP. V.

De dote scripta & non numerata vel præstita.

ILlud [20] quoque dudum acerbe quidem sancitum, raro autem in judicio examinatum, existimamus oportere clara lege complecti, & tradere usui, & deducere ad judicia, pro communi positum adjutorio. Si enim conjungantur aliqui alterutris cum dotis & antenuptialis donationis documentis: deinde vir quidem antenuptialem præbeat donationem, mulier autem scribat dotem, aut ipsa præbente eam, aut dante patre, aut quolibet extraneo: postea appareat matrimonii tempore dos non data marito, sed sustineat onera matrimonii, & matrimonium morte viri solvatur: non est justum omnino mulierem dotem [21] non dantem marito, *antenuptialem* accipere donationem. Sin autem etiam non totam dedit dotem: & ipsa pro tanto exigat donationem, & in quantum dederit dotem, æqualitatis [22] enim & justitiæ fumus amatores, quam in omnibus aliis & in consortiis volumus obtinere. Quapropter *quæ mulier nil omnino dat, nil omnino percipiat, quæ vero minus quam professa est dedit, tantum* [23] *recipiat solum quantum obtulit*, litque etiam hoc optimum in præsenti lege incrementum, plurima decernente, quæ semper in dubitatione sunt, vix autem modo ad legislationem deductam. † Hanc autem valere volumus legem & in casu dante ei principium, & in pendentibus [24] litibus & in omnibus de cætero provenientibus.

EPILOGUS.

† Quæ igitur placuerunt nobis, tua sublimitas operi effectuique contradere festinet, & manifesta universis per programmata propria faciat, quatenus in omnibus civitatibus, quas nostra ditio continet, hæc valeant, & certa omnibus fiant, secundum quod a nobis dispositum est [25].

TIT. III.

UT [26] DETERMINATUS SIT NUMERUS CLERICORUM SANCTISSIMÆ MAJORIS [27] ECCLESIÆ [28], ET CÆTERARUM ECCLESIARUM CONSTANTINOPOLITANARUM.

NOVELLA CONSTIT. III.

Imper. Justin. Aug. Epiphanio Sanctiss. & Beatiss. Archiepiscopo regiæ civitatis, & universali Patriarchæ.

PRÆFATIO.

DUdum quidem communi & generali [29] lege ad tuam beatitudinem & ad reliquos sanctissimos Patriarchas scripta, de ordinatione venerabilium Episcoporum, & reverendiss. clericorum, nec non mulierum diaconissarum, & *ut non amplius sint ab antiqua mensura qui ordinantur*, dispositimus: quod nobis videbatur bene se & competenter habere, & regularum sacrarum digne: præsentem vero legem specialem ad tuam beatitudinem scribimus, de numero reverendiss. clericorum, qui in hac urbe sunt, disponentes. Quia enim *pene nihil immensum* [30] *bonum est*, competens est neque ordinationes quæ super reverendiss. clericis fiunt, aut super reverendiss. diaconissis, fieri tantas, ut illorum expensis sanctissima ecclesia incidat in causam mutuorum maximorum, & paulatim ad novissimam inopiam deponatur. Novimus enim propter hujusmodi occasionem, hujus regiæ civitatis sanctissimam majorem ecclesiam, *nostri imperii matrem* [31] debitis inquietari majoribus, & non aliter valentem facere singulas erogationes reverendiss. clericis, antequam aurum non parvum sumat mutuum, faciens tam hypothecas quam pignorum dationes in optimis suis prædiis rusticis & suburbanis. Propter hoc igitur perspeximus nosmetipsos deponere ad hujusmodi caussæ inquisitionem & agnoscere quemadmodum prius se habuerit, quidque longitudo temporis adinvenerit. † Investigantes igitur illud undique invenimus *quoniam singuli horum qui sanctiss. ecclesias ædificaverunt in hac felicissima civitate, non pro ædificio solummodo cogitaverunt, sed etiam ut expensas sufficientes darent a se factis venerabilibus domibus: & determinarent quantos quidem competens esset presbyteros per unumquamque ecclesiam, quantosque diaconos masculos* [32] *atque fœminas, & quantos subdiaconos, & rursus cantores atque lectores & ostiarios constituit: & super hæc etiam oratoris expensas destinerunt: & reditus proprios dederunt sufficientes iis quæ a se constituta sunt:* si quis autem adjecerit multitudinem, neque quaquam amplius penitus extendi valentes. † Et quidem permanserunt

1 Ultra substantiam expensæ non sunt faciendæ. 2 Non ad mensuram expensarum possessiones quærendæ: sed ex ipsis possessionibus expensæ mensurari oportet. 3 Princeps Ecclesiæ bona minuere non debet. 4 Ecclesiam S. Sophiæ intelligit.

Uxore magni Leonis. Σφραγίδι, *Scrimger.* Speragii. Is fuit consul sub Valentiniano, Martiano. 7 Εἰσφορὰ, *Scrimger.* recte. huic enim eadem sacraverat Constantinus exigendas: & per consequentias expensarum. 9 Id est, ex bonis hæreticorum. 10 Nota numerum presbyterorum, subdiaconorum, lectorum, ostiariorum, plem tamen ejusconsi tantum, quantumvis magna sit civitas, creari jubet Neocæsariensis Synodus *c. ult.* 12 Ostiarii centum in Ecclesia majore Constantinopolitana tribus alis Ecclesiis ei unitis. 13 Reinetur facilius extans numerus clericorum, quam fuerit admittatur. 14 *Novell.* 5. *c.* 7. 15 Ex uno monasterio in aliud, non est permissa migratio. 16 Id est, modo, *χρόνῳ*, est etiam habitus Clericorum. Salvianus appellat habitum sancti nominis. 17 Adde *Nov.* 6. *c.* 8. 18 Παρὰ τὴν κλῆσιν. 19 Ecclesiam præstat reditibus abundare, quam egere. 20 Ecclesiæ

merus redigatur, & nullus in medio penitus adjiciatur. Nosque ipsi cavebimus tale aliquid agere: & ordinandos mittere: nullusque nostrorum judicum tale aliquid agat, nostram formidans legem: & licentia sit beatiss. archiepiscopo & patriarchæ hujus regiæ civitatis ordinationi contradicere, licet justio de [18] palatio veniat: nam qui & præcipit, & cui præcipitur, sub ecclesiastica erunt mulcta, si tale aliquid egerint.

† Sed neque in aliis ecclesiis, quæcumque emolumentum, & expensas non habent a sanctiss. majore ecclesia, competens est, multitudinem intromittere ordinandorum in ipsis, neque transcendere de cætero constitutam a principio etiam super illis mensuram: ne forsan etiam qui in eas creantur in multitudinem incidentes immensam, & accedentes sibimet a pie agentibus reditus dividentes, & exinde usque ad mensuram eorum non sufficere videntes, in maximam angustiam incidant. † Si vero ultra mensuram definitam in sanctiss. majore ecclesia sive aliis ecclesiis ordinet, qui per tempora fuerit sanctiss. majoris ecclesiæ sanctiss. episcopus, & venerabilis ejusdem ecclesiæ œconomi erogationem ex ecclesiasticis præbuerint reditibus: ipsi quoque de sua & propria facultate præbeant expensam, & qui hæc expendere eos permiserit beatiss. patriarcha. Sciant enim, quia si quid tale egerint, licentiam damus & sanctiss. patriarchis, qui post tale aliquid agentes fuerint, & posterioribus œconomis, & omnibus reliquis reverendiss. clericis talia perscrutari, & facta prohibere, & indicare imperio: ut illud cognoscens, præcipiat ex substantia hæc agentiam œconomorum, aut etiam permittentis archiepiscopi hoc farciri sanctiss. ecclesiæ. Quapropter ne rursus forte fiat aliqua rei confusio atque tumultus, causa ad mensuram a principio constitutam redacta, tunc ordinare liceat in tantum ut non transcendatur definita mensura, neque numerus transeatur, aut fiat quædam circa hoc calliditas. Non enim illud patimur omnino fieri, ut dicatur quia licentia erit ordinare quidem, non tamen emolumenta præbere: hoc enim est rursus confusionem efficientium, & immensa adjectione secunda collegia constituentium: deinde etiam plurimas habebit ea res circumventiones, ut alias sibimet vias avaritiæ inveniant pro alimentorum expensis. Ex hoc igitur agi penitus, etiam sub mulcta, quæ vocatur ecclesiastica, prohibemus; maximam utilitatem hanc esse putantes, ut sanctissima major ecclesia neque debitis subjiciatur, neque angustietur, neque perpetuo deficiat, sed semper [19] abunder.

CAP. III.

De reliquis ecclesiarum reditibus in pios actus, & personas vere egentes per patriarchas, & œconomos erogandis.

SIcut autem de his expensam determinavimus, ita congruet pro tempore sanctiss. patriarcham & reverendiss. œconomos considerare, ut aliæ expensæ quæ fiunt ex ecclesiasticis reditibus, circa [20] pios erogentur actus, & Deo placentes, & illis hæc ministrentur, qui pro veritate egent, & non habent aliunde alimentorum occasionem. Hoc enim dominum Deum placat: *& non patrociniis & studiis hominum ecclesiasticas expensas hominibus locupletibus* [21] *distribuant*, ita *ut inde inopes necessaria non mereantur*: Sciant autem Deo amabiles œconomi, & qui nunc, & per tempora futuri funæ quia si quid præter hæc egerint, & divinis suppliciis subjacebunt, & ex sua substantia indemnitatem sanctissimæ procurabunt ecclesiæ.

EPILOGUS.

§. 1. Beatitudinem igitur tuam quæ ab initio, *& ex infantili pueritate* in sacro omni ordine, & schemate sanctissimam ordinavit ecclesiam, quæ & ex sacro utique genere descendit, hæc custodire continue sancimus: scientem quia non minor nobis cura est horum, quæ sanctiss. ecclesiis profunt, quam ipsius animæ. Dat. 17. Kal. April. DOMINO BELISARIO V. C. CONS.

TIT. IV.

DE [22] FIDEJUSSORIBUS [23] ET MANDATORIBUS [24], SPONSORIBUS [25], ET SOLUTIONIBUS.

NOVELLA CONSTIT. IV.

Imp. Justin. August. Joanni gloriosiss. præfect. sacrorum prat.

PRÆFATIO.

LEgem antiquam positam quidem olim, usu vero nescimus quemadmodum non approbatam, per causas autem semper exquisitas atque necessarias apparentem, rursus revocare, & ad remptub. reducere, bene se habere putavimus, non simpliciter eam, sicut jacebat, ponentes: (erat enim quædam [26] ejus pars omnino non discreta) sed cum competenti & placito distribuentes augmento.

CAP. I.

Ut creditores primo loco conveniant principalem [27].

SI [28] quis igitur crediderit, & fidejussorem aut mandatorem aut sponsorem [29] acceperit: is non [30] primum adversus mandatorem, aut fidejussorem aut sponsorem accedat, neque negligens, debitoris intercessoribus [31] molestus sit: sed veniat primum [32] ad eum qui aurum accepit debitumque contraxit: & si quidem inde receperit, ab aliis abstineat; quid enim et in extraneis erit, a debitore completo? Si vero non valuerit a debitore recipere aut in partem, aut in totum: secundum quod ab eo non potuerit recipere, secundum hoc ad fidejussorem, aut

facultates in pios actus erogandæ. 21 Bona ecclesiæ pauperibus, non locupletibus distribuenda.

22 Adde & de tertiis detentoribus rerum. *Goth.* Ad hanc Novell. vid. Gœdd. *de contrah. stipulat. cap.* 9. *n.* 95. 96. 130. 132. & quoad inscriptionem partitionem, & intellectum Rittershus. *in exposit. Novell. part.* 2. *c.* 2. *n.* 5. 6. & *relig.* Ant. 23 Dixi ad *tit.* 40. *fi.* 1. adde *Jul. Patrittium consult.* 3. 24 Μανδατάριος. 26. *Eclog.* 1. περὶ μανδατάρων, de quibus agitur, *l.* 52. *in fin. ff.* & *l.* 23. *l.* 28. *C. de fidejussor.* 25 Ἀντίφωνησις. qui pro aliis constituunt 26. *Eclog.* 2. περὶ ἀντιφωνήσεων. 26 Quæ fuliset electio erat penes creditorem utrum reum, an vero fidejussores conveniret, *l.* 3. *C. de fidejuss.* 27 Hinc sumpta est Auth. *præsente. Cod. de fidejussor.* ad verbum exuit apud Harmenop. 3. *c.* 6. 28 Et *l.* 55. *in fin. ff. l.* 3. *l.* 23. *l.* 28. *C. de fidejuss. l.* 1. *C. de fidejuss. sive.*

29 Constituta pecuniæ reum, ἀντιφωνήσαι. 30 Vid. *l.* 91. §. 4. *ff. de verb. obl.* 31 Deinde fidejussorem, postremo possessorem rerum debitarum: & ita beneficium epistolæ D. Hadriani ad fidejussorem pertinens, pertinet ad correos debendi. *Novell.* 99. *c.* 1. 32 Fidejussor vel possessor rei obligatæ creditori, conveniri ab eo non potest, nisi discusso principali. Hic ordo servandus est in convenendo fidejussore, *ut hic. Auth. hoc sic debet.*

ſponſorem, aut mandatorem veniat, & ab illo quod reliquum eſt, ſumat: & ſi quidem præſentes [1] ei conſiſtant ambo, & principalis & interceſſor, & [fidejuſſor] aut mandator aut ſponſor: hoc omni ſervetur modo. † Si vero interceſſor, aut mandator, aut qui ſponſioni ſe ſubjecerit, adſit: principalem vero abeſſe contigerit, acerbum eſt, creditorem mittere alio, cum poſſit mox interceſſorem, aut mandatorem, aut ſponſorem exigere. † Sed & hoc quidem curandum eſt a nobis poſſibili modo: non enim erat quoddam hic antiquæ legi datum pro ſanatione remedium: quamvis Papinianus maximus [2] fuerit, qui hoc primitus introduxit. Probet igitur interceſſorem, aut ſponſorem, aut mandatorem: & cauſæ præſidens judex det tempus [3] interceſſori (idem eſt dicere, ſponſori & mandatori) volenti principalem deducere: quatenus ille prius ſuſtineat conventionem: & ſic ipſe in ultimum ſubſidium [4] ſervetur: ſitque ſolatio interceſſori, [aut ſponſori & mandatori] in hoc quoque judex: fidejuſſoribus enim & talibus prodeſſe ſancitum eſt, ut illo deducto, interim conventione liberentur, qui pro eo in moleſtia fuerunt. Si vero tempus in hoc indultum exceſſerit, (convenit namque etiam tempus definire judicantem) tunc fidejuſſor, aut mandator, aut ſponſor exequatur litem, & debitum exigatur contra eum pro quo fidejuſſit, aut pro quo mandatum ſcripſit, aut ſponſionem ſuſcepit: a creditoribus actionibus ſibi ceſſis [5].

CAP. II.

Alterum thema prioris capitis. Ut res apud alium conſtitutæ non poſſint vindicari, priusquam perſonalis actio exerceatur.

SEd [6] neque ad res debitorum, quæ ab aliis detinentur, veniat prius, antequam [7] tranſeat viam ſuper perſonalibus contra mandatores, & fidejuſſores, & ſponſores: ſicque ad res veniens principalis [8] debitoris, ſive ab alio detineantur, & detinentes [9] eas conveniens, ſi neque inde habuerit ſatisfactionem: tunc veniat adverſus res fidejuſſorum, & mandatorum, & ſponſorum: idem [10] enim eſt dicere: vel ſi quosdam habuerint homines ipſis ſibimet obligatos, & qui hypothecariis actionibus ſibi teneri poſſint. † Contra principales tamen & exiſtentes apud eos res (ſive perſonalibus, ſive hypothecariis mox, ſive ambabus, uti voluerit,) omnem ei damus licentiam, quæ dudum a nobis data eſt, & viam & ordinem in aliis perſonis caſibusque ſancimus. † Et non ſolum hoc in creditoribus dicimus: ſed etiam ſi quis emerit aliquid ab aliquo, deinde acceperit eum, quem vocant confirmatorem [11], & moveatur in aliquo venditionis conventio contra venditorem facta: non adverſus confirmatorem mox emptor accedit, neque tenentem aliquid rerum venditoris, ſed adverſus venditorem [12] prius, & ſic ad confirmatorem [13], & tertio loco contra detentorem. † Eadem etiam hic exiſtente diviſione ſuper præſentibus & abſentibus, quam dudum in fidejuſſoribus & mandatoribus & ſponſoribus [14] ac creditoribus cauſa debitorum ſancivimus.

† Similiter obtinente etiam in aliis contractibus, in quibus fidejuſſores aliqui, aut mandatores, aut ſponſores accipiuntur: & in ipſis principalibus ex utroque latere, & in heredibus eorum, & ſucceſſoribus, antiqua [15] ſi quidem lex hæc valeat rurſus, & cum hujusmodi juſtitia atque diviſione noſtros ſubjectos foveat.

CAP. III.

De ſolutionibus. Ut debitore aurum aut pecuniam numeratam non habente, addicantur creditori res ejus.

QUod autem de cætero humanis auxiliatur curis: licet quibusdam creditoribus non forte ſit gratum, a nobis tamen propter clementiam ſancitur. Si [16] quis enim mutuaverit aurum, debitoris ſubſtantiæ credens: at ille [17] ad reſtitutionem auri non ſit idoneus [18], ſubſtantiam autem immobilem habeat, verum creditor ardeat, aurum omnimodo quærens: illi vero non ſit facile, neque ulla mobilis ſubſtantia: damus enim creditori licentiam volenti immobiles [19] res accipere pro auro, ſed ſi nec quisquam emptor immobilium ejus rerum adſit, creditore frequenter etiam divulgante quoniam ſubjacent debitoris res, & ob hoc terrente adire volentes emptionem, tunc in hac quidem feliciſſima civitate glorioſiſſimæ noſtræ reipubl. judices ſecundum unicuique conceſſam a lege & a nobis juriſdictionem: in provinciis autem gentium præſides præparent ſubtili æſtimatione facta rerum debitoris, dari ſecundum quantitatem debiti poſſeſſionem immobilem creditoribus, cum tali cautela, cum qua debitor dare poſſit. Rerum vero datio ſit hujusmodi: quæcunque quidem meliora ſunt, dentur creditori: quæ vero deteriora, apud debitorem, poſt debiti ſolutionem manere ſinantur: etenim non erit juſtum dantem quidem aurum, recipere autem aurum non valentem, ſed coactum [20] ſuſcipere poſſeſſionem immobilem, non ſaltem meliora rerum debitoris percipere: & per hoc habere conſolationem, quia ſi aurum non recipit, aut alia rerum, quæ portari poſſunt, tamen licet eſt poſſeſſionem non inutilem habere: ſed hoc quidem ſit clementia qualidam legis. Agnoſcant autem creditores, quia etſi hanc non ſcripſiſſemus legem, neceſſitatis ratio ad hoc cauſam perduceret. Si enim non ſit idoneus pecuniarum debitor, nec ullus emptor ſit: nihil aliud facturus erat quam propriis bonis cedere [21], & rurſus res ad creditorem merito venirent, aurum percipere non valentem: quamobrem quod cum injuria [22] & affectu acerbo perduceret creditorem & debitorem: hoc nos clementer ſimul & legaliter decidentes, & infelicibus debitoribus auxiliamur & acerbis creditoribus non apparebimus duri, cauſam eis deputantes ad quam ſi permanerent inobedientes, tamen modis omnibus advenirent. Si itaque creditor paratus eſt præparare quendam emptorem: neceſſitatem habere debitorem hoc agere, præbentem hujusmodi cautionem arbitrio judicantis, qualem omnimodo eſt dare poſſibile: undique enim ita creditoribus providendum eſt, ut non debitores graventur.

§. 1. Et abſolute creditorem [23] ponimus, antiquas ſequentes leges, omnem qui actionem habere contra aliquem poteſt, licet non ſit mutuum geſtum, ſed alter quidem contractus conſiſtat: argentariorum [24] quippe ſponſionibus propter utilitatem contrahentium in ordine moderno durantibus [25].

EPILOGUS.

† Quæ igitur a nobis pro cautela ſubjectorum ſancita ſunt, cognoſcens tua eminentia, ſolemnibus programmatibus & hic & in omni ditione fieri manifeſta procuret: ut etiam inter gentes agnoſcant ſubjecti, quanta fuerit nobis pro illorum utilitate providentia. Dat. ante diem 17. Kal. April. Indict. XIII. Conſulatu FLAVII BELISARII V. Clariſ. 535.

TIT. V.

DE MONACHIS [26].

NOVELLA CONSTIT. V.

Imp. Juſtin. Auguſt. Epiphanio ſanctiſſimo & beatiſſimo hujus regiæ urbis feliciſſimæ Archiepiſcopo, [& univerſali patriarchæ].

PRÆFATIO.

CONverſationis monachalis vita [27] ſic eſt honeſta, ſic commendare novit Deo ad hoc venientem hominem, ut omnem quidem humanam ejus maculam detergat, purum autem declaret, ac rationabili naturæ decentem, & plurima ſecundum mentem operantem, & humanis cogitationibus celſiorem [28]. † Si quis igitur futurus eſt monachus perfectus, indiget [29] & divinorum eloquiorum eruditione & converſationis integritate, ut tanta dignus factus ſit mutatione. † Credimus igitur & nos explanare quod agendum eſt ab eis, & decertatores eos veros ad ſacram viam conſtituere: & ita nobis intentio præſentis eſt legis, ut poſt illa quæ de ſanctiſſimis epiſcopis ſancivimus, & quæ de reverendiſſimis clericis diſpoſuimus: neque quod monachicum, extra quod competit, relinquamus.

CAP. I.

De monaſteriis [30] & eorum ædificatione.

ILlud igitur ante alia dicendum eſt, ut omni tempore & in omni terra, ſi quis ædificare venerabile monaſterium voluerit, non prius licentiam eſſe hoc agendi, quam [31] Deo amabilem locorum epiſcopum advocet: at ille manus extendat ad cœlum, & per orationem locum conſecret Deo, ſigens in eo ſalutis noſtræ ſignum [32]: (dicimus autem adorandam & honorandam vere crucem) ſicque inchoet ædificium: bonum utique quoddam hoc & decens fundamentum ponens. Hoc itaque principium piæ venerabilium monaſteriorum fabricæ fiat.

CAP. II.

De monachiſmum [33] profitentibus non ſtatim veſtiendis.

HInc [34] autem nobis etiam de ſingulis monachis cogitandum eſt, quo conveniat fieri modo, & utrum liberos ſolum, an etiam forte ſervos: eo quod omnes ſimiliter divina ſuſceperit gratia, prædicans palam, quia quantum ad Dei cultum, non [35] eſt maſculus neque fœmina, neque liber neque ſervus: omnes enim in Chriſto unam mercedem percipere. Sancimus ergo, ſacras ſequentes regulas, eos qui ſingularem converſationem profitentur, non prompte mox a reverendiſſimis præſulibus venerabilium monaſteriorum habitum percipere monachalem: ſed per triennium [36] totum (ſive liberi forte ſint, ſive ſervi) tolerare, nondum monachicum habitum promerentes: ſed tonſura [37], & veſte eorum qui laici vocantur, uti, & manere divina addiſcentes eloquia: & reverendiſſimos eorum abbates requirere [38] eos ſive liberi ſint, ſive ſervi, & unde eis deſiderium vitæ ſingularis [39] acceſſerit: & diſcentes ab eis, quia nulla [40] maligna occaſio ad hoc eos adduxit, habere eos inter eos, qui adhuc docentur, atque monentur: & experimento percipere eorum tolerantiam & honeſtatem, non enim faciliſ eſt vitæ mutatio [41], ſed cum animæ ſit labore. §. 1. Et dum triennio toto ita permanſerint, optimos ſemetipſos & tolerabiles aliis monachis & præſuli demonſtrantes, hos monachicam promereri veſtem atque tonſuram: & ſive liberi ſint, ſine calumnia permanere: ſive ſervi [1], penitus non inquietari, migrantes ad communem omnium (dicimus autem cœleſtem) dominum: & arripiantur in libertatem. Nam ſi multis caſibus etiam ex lege hoc fit, & talis quædam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia talibus eos abſolvere vinculis? Si vero intra triennium venerit quispiam, & aliquem horum, qui converſationem profeſſi ſunt, tranſere tanquam ſervum voluerit: hoc quod nobis nuper ex Lycia nunciavit Zoſimus Deo amabilis, vir famoſiſimus in converſatione, & prope viceſimum [2] & centeſimum ætatis agens annum, pollens autem & animi virtutibus, & corporis operationibus: tanta quædam in eo gratia Dei floret. Si quis igitur (ſicut prædiximus) intra triennium veniat aliquem in ſervitutem trahens volentium, & perdurantium ut fierent monachi, & dicat quoniam abripuit [3] quasdam res, & propterea recurrit ad monaſterium: ſancimus eum non promte agere, ſed primo probare pro veritate, quia ſervus eſt, & pro furto forſan, aut vita maligna, aut vitiis peſſimis fugerit quidem propter ſuum vitium, ad monaſterium autem venerit: & ſi quidem verax oſtendatur, & apparuerit propter hujusmodi cauſam, monachicam ſimulans converſationem, aut propter turpitudinem vitæ forte diffugiens, & non pro veritate ſanctimoniæ [4] habitum concupiſcens, hunc reddi domino, cum quibus forſan abripuit, ſi tamen hæ res etiam in monaſterio fuerint: eum vero qui dominus approbatur, dare ei juſjurandum [5], *quia nihil mali ei faciet, & ſuſcipere, atque eum reducere [6] domum.* §. 2. Si vero is quidem, qui dicit ſe eſſe dominum, nihil tale probaverit, & appareat is qui in talibus accuſatur, ex ipſa converſatione honeſtus ac mitis, & forſan teſtimonium habet aliorum, quod etiam apud dominum conſiſtens diſciplinatus fuerit, & honeſtatis amator: & ſi nondum forte completum eſt triennii tempus, attamen etiam ſic maneat in venerabili monaſterio, trahentium aſperitate liberatus. Triennii vero ſemel expleto [7] tempore, judicatus quia monaſtica dignus eſt honeſtate, maneat in monaſterio. Nequaquam enim damus licentiam ulli penitus perſcrutari quæ ejus ſunt: ſed ſive liber, ſive ſervus ſit, manere eum in converſatione volumus: nam etſi vitium in priori ab eo forte geſtum eſt vita, (humana enim natura quodammodo labitur [8] ad delicta) attamen ſufficiat ad mediocrem purgationem peccatorum, & ad virtutis augmentum triennalis temporis teſtimonium: ea vero quæ rapta ſunt, etiamſi apud quoscunque inveniantur, modis omnibus reddantur [9] priſco domino. §. 3. Si vero ſervitii neceſſitatem effugiens, tentaverit monaſterium quidem derelinquere, aliam autem vitæ ſectari figuram: licentiam damus dominis [10] trahere [10] eum, & probanti fortunam, inter ſervos habere: non enim injuriam patietur tantum ad verum ſervitium tractus, quantum ipſe injuriatus eſt Dei culturam refugiens: & hæc quidem de fortuna horum qui inter monachos profiteri volunt, ſancimus.

CAP. III.

Ut monachi communiter [11] habitent & dormiant.

COgitandum vero eſt quomodo ipſos habitantes & degentes monaſticæ philoſophiæ [12] certatores [13] dignos eſſe oſtendamus. Volumus enim noſtum monaſterium ſub [14] ditione noſtra conſtitutum, ſive pluri-morum hominum eſt, ſive paucorum: monachos, qui ibi ſunt, diviſos ab alteruitis eſſe, & propriis [15] habitationibus uti: ſed communiter [16] quidem eos comedere ſancimus: dormire vero omnes in communi [17]: unoquoque quidem in propria quadam ſtratura [18] jacente, in domo vero una collocatos: aut ſi forte non ſufficit ad multitudinem monachorum domus una, in duas forſan aut plures, non tamen ſeorſum & apud ſemetipſos, ſed in communi, teſtes alteutris ſint honeſtatis & caſtitatis: & neque ipſum ſomnum deſidioſum habeant: ſed meditantem bonum [19] ornatum, propter increpationem reſpicientium: niſi tamen quidam eorum in contemplatione & perfectione degentes [20], vitam remotam habeant in hoſpitio: (quos vocare *anachoretas* [21], id eſt diſcedentes, & *heſychaſtas* [22], id eſt quieſcentes, confueverunt, tanquam a communione ad meliora exceptos) alioqui alios quibuscunque inter multitudinem converſatio eſt, in iis quæ vocantur cœnobia, id eſt communi vita, eſſe volumus: ſic enim zelus eis ad virtutem creſcit, & maxime juvenibus, ſi cum ſenioribus conſtituantur: fiet enim ſeniorum [23] converſatio, juventutis educatio perfecta: & ſic ſint in cœnobiis ſuo proprio abbati obedientes, & traditam ſibi converſationem inculpabiliter obſervantes.

CAP. IV.

De monacho qui monaſterium dimiſerit [24].

SI quis autem forte ſemel dedicatus, ſchemateque potitus, deinde a monaſterio diſcedere [25] voluerit, & privatam fortaſſis eligere vitam: ipſe quidem ſciat quam pro hoc dabit Deo ſatisfactionem: res autem quascunque habuerit dum in monaſterium intrabat, eas dominii eſſe monaſterii, & nihil penitus ejiciat.

CAP. V.

De viro vel muliere qui quæve ſolitariam vitam appetit [26].

ILlud quoque decernimus: qui in monaſterium introire voluerit, antequam monaſterium ingrediatur, licentiam habere ſuis uti [27] quo voluerit modo. Ingredientem [28] namque ſimul ſequuntur omnino res: licet non expreſſim, qui introduxerit eas, dixerit: & non erit dominus earum ulterius ullo modo. Si vero filios habuerit, ſi quidem contigerit jam eum res aliquas donaſſe eis, aut per antenuptialem donationem, aut per dotis occaſionem contuliſſe, & faciunt hæc quartam ab intellecto, ejus ſubſtantiæ: nullum in reliquis rebus habeant participium filii: ſin autem nihil eis donaverit, aut minus quarta: poſtquam abrenuntians converſatus fuerit inter monachos [29], nihilominus quarta debeatur filiis, aut ſupplementum, ſi contigit eos jam aliquid acceſſiſſe, aut etiam quatenus totum eis detur. Si autem uxorem habens, deinde eam relinquens, in monaſterium ingrediatur: & dos [30] mulieri ſervetur, & ex morte pactum, (quod in alia noſtra ſancivimus conſtitutione) omnibus, quæ ſuper monachis de his dicta ſunt, & in mulieribus in monaſterium ingredientibus, valituris.

CAP. VI.

De monacho monaſterium dimittente.

SI vero relinquens monaſterium, ad quandam veniat militiam, aut ad aliam vitæ figuram: ſubſtantia ejus etiam ſic in monaſterio (ſecundum quod a nobis prius [31] dictum eſt) remanente, ipſe [32] inter officiales clariſſimi provinciæ judicis ſtatuetur: & hunc habebit mutationis fructum, aut qui ſacrum miniſterium deſpexerit, tribunalis terreni obſervet [33] ſervitium.

CAP. VII.

De monacho qui de uno ad aliud monaſterium tranſit.

SI vero relinquens monaſterium, in quo converſationem habuerit, ad aliud tranſeat monaſterium: etiam ſic quidem ejus ſubſtantia maneat, & vindicetur a priori monaſterio, ubi abrenuntians hanc reliquit. Competens autem eſt reverendiſſimos Abbates non ſuſcipere eum qui hoc egit. Erronea namque talis eſt vita monachica, nullatenus tolerantiæ proxima, neque conſtantis, & perſiſtentis animæ, ſed indicium habentis circumlatæ, & aliunde alia requirentis. Ea propter etiam hoc prohibeant Deo amabiles epiſcopi, & archimandritæ [34] nuncupati, monachicam honeſtatem ſecundum regulas ſacras conſervantes.

CAP. VIII.

Ne monachi uxorem ducant aut concubinam.

SI quis autem monachicam profitentium converſationem meruit clerici ordinationem, maneat etiam ſic purum ſervans converſationem: quod ſi facti clerici abutantur fiducia, & ad nuptias venire præſumant: quippe in tali gradu conſtitutus inter clericos, qui ei uxorem [35] ducere permittat: (dicimus autem gradum [36] cantorum, aut lectorum, aliis enim omnibus nuptias fecundum ſacras regulas penitus interdicimus, aut concubinas [37] habere, aut luxuriis tradere vitam) excludatur modis omnibus a clero, tanquam priorem converſationem, & ſolitariam confundens vitam: & privatus ſit de cætero: ad militiam quidem, aut ad aliud officium venire non præſumens, niſi voluerit dudum a nobis interminatis ſubjacere pœnis: ipſe autem apud ſemetipſum degens, & agnoſcens qualem pro hoc daturus ſit magno [38] Deo ſatisfactionem.

CAP. IX.

De electione & creatione Abbatis, & ut conſtitutio ſit communis tam monachis quam ſanctimonialibus.

ORdinationem vero Abbatum (ſi quando contigerit egere monaſterium abbate) non per [39] ordinem reverendiſſimorum fieri monachorum, nec omnino eum qui poſt primum eſt, mox abbatem fieri: nec qui poſt illum ſecundus eſt, neque tertium, aut reliquos: (hoc quod etiam alia lex noſtra dicit) ſed Deo amabilem locorum epiſcopum [40] percurrere quidem conſequenter per omnes (non enim exhonorandum eſt omnino tempus, & ex eo ordo) *& eum qui apparuerit prius optimus [41] inter monachos conſtitutus & dignus præſulatu eorum, hunc eligere.* eo quod humana natura talis eſt, quod neque omnes per ordinem inter ſummos, neque rurſus omnes inter noviſſimos conſtituti quidem ſint: ſed procedat quidem ſecundum gradum præcedentis inſpectio: qui vero prior mox inter numeratos optimus apparuerit, is abbas ſit, & ordinem ſimul [42] & virtutem ſuffragantem habens. Oportet enim eos qui diſcernunt quod melius eſt a priore, aliud quidem ad regendum dimittere, aliud vero inclinari jubere, & paulatim per eruditionem hoc etiam ad melius accedere. §. 1. Quæcunque tamen a nobis, in omnibus quæ prius & quæ nunc profata ſunt, ſacris noſtris conſtitutionibus ſunt ſancita de clericis, aut monachis, aut monaſteriis,

---

C. de pign. & Auth. præſente. C. de fidejuſſ. Fallit, niſi fidejuſſor jurejurando interpoſito promiſit pecuniam ſolutam iri creditori, *cap. ex reſcripto, extr. de jurejur.* Si debitor pendente judicio cum creditore rem obligatam alienat: poteſt enim hoc caſu creditor emptorem convenire etiam non diſcuſſo principali, *l. diſtractis. & Auth. hac ita. C. de pign.* Fallit etiam, ſi debitor principalis abſit, ut & ſi debitor conſtituit, ſe precarii nomine creditoris ſui poſſidere, & conditione ex illa lege agitur, *l. uti. C. de uſqu. fuſſ.* Fallit etiam, ſi certum ſit, rem principalem ſolvendo non eſſe, *Gl. l. Plinii ſam. 14. ff. ſi certum. l. decem. 116. ff. de verb. obl.* ſi fidejuſſor vel poſſeſſor conventus diſcuſſionis exceptionem non opponit. *Cloſſ.* Bart. Raph. *in l. ſi manifeſtum 34. ff. de evict.* ſi creditor agit adverſus commodatarium vel depoſitarium rei ſibi obligatæ, vel ſi bona debitoris extra territorium vel in cuſtro aliquo ſita ſint, ut facile creditor in ea experiri non poſſit: ſi debitor ita rixoſus ſit, ut eum facile convenire creditor non poſſit: ſi debitor ab uno creditore ſit jam diſcuſſus: ſi ex forma ſtatuti ſolemniter omiſſa procedi poteſt. vid. Socin. *regul. Excuſſio 134.* His adde, quæ ſcripſi ad *Authent. præſente. C. de fideiuſſoribus.*

1 Reo principali & fidejuſſore præſentibus, ille primo loco conveniendus eſt: poſt eum, fidejuſſor. 2 Papinianus laus. 3 Fidejuſſori datur dilatio ad deducendos reos principaliter obligatos abſentes. 4 Fidejuſſor obligatur ſubſidiarie.

5 Cedere ſuas actiones creditor debet fidejuſſori ſolventi, adverſus reum principalem.

6 Hinc ſumpta eſt Auth. *Sed hodie, C. de obligat. & act.* & Auth. *Hoc ſi debitor. C. de pign.* Hoc autem conſtituunt, ut fidejuſſores, mandatores & ſponſores priore loco conveniantur, quam pignorum poſſeſſores. 7 Debitores fidejuſſorum conveniri debent, diſcuſſo ipſo fidejuſſore. De beneficio diſcuſſionis vid. Ferrarienſ. *in libello action. hypothec. 44. in verb. Except. excuſſionis* §. 8 Πρωτοτυπον hunc vocant Graeci Novella & Harmenop. 3. *tit. 6.* 9 Vid. *l. 41. ff. de fideiuſſoribus.* 10 Vid. ad hunc locum Cujac. 8. *obſ. 19.* 11 Βεβαιωτην, id eſt, auctorem ſecundum, *l. 4. ff. de evict.*

12 In perſonalibus actionibus venditor primo: deinde confirmator: poſtremo detentor conveniendus eſt. 13 Confirmator Βεβαιωτης is ſpondet evictionis nomine pro venditore: Confirmator venditionis dicitur a Juliano, ut & a Cicerone confirmator pecuniæ. 14 Reſponſorum εκτεφωνητοι Graeci vocant & conſtitutum, εκτεθωνητοι, ὑποφωνητοι. 15 Fortitan 12. tabularum: de quo vid. Cujac. *tit.* 16 Ad vetbum extat apud Harmenop. 3. *tit.* 5. §. 97. 17 Hinc ſumpta eſt Auth. *Hoc niſi, C. de ſolutionib.* 18 Προχειρον, hoc eſt, patatus, Harmenop. *d. loco.* 19 Τα κλινατα, res mobiles. 20 Vid. *l. 24. C. de ſolut.* An aliud pro alio ſolvi poſſit, dixi ad *l. 3. ff. de reb. cred.* 21 De beneficio cetſionis, vid. que notavi ad *l. uſſ. C. de bon. ced.* adde Hotom. 25. *Illuſtr.* 22 Vid. Novellam 135. *cap.* 1. 23 Creditor quis dicatur, vid. *l. 10. ff. de verb. ſign.* 24 Vid. *Nov.* 136. 25 Niſi juri ſuo excuſſionis, argentariorum cauſa renunciaverint qui apud eum fidejuſſerunt vel conſtituerunt.

26 Ad le *Novell.* 123. 27 Laus vitæ monaſticæ. 28 Dicam ad *c. 3. T. h. t.* 29 Monachus peritus ſacrarum ſcripturarum eſſe debet. *Nov. 6. c. 4.* 30 Vide *Novell.* 131. *c. 7.* 31 Monaſterium ejusmodi epiſcopo non eſt æditſicandum. adde *Nov.* 131. *c. 7.* 32 Crucem appellat ſalutis noſtræ ſignum, de qua dixi ad titulum, *Nemini licere ſignum ſalvator.* aliis quoque plenius dicemus. 33 *Nov.* 123. *c.* 35.

34 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Verum* 38. *C. de epiſc. & cler.* Goth. Vid. Gudelin. *de jure Novatiſſimo lib.* 1. *c.* 4. *num.* 2. *& can. ſi quis.* 3. *cauſ.* 17. *quæſt.* 2. Anſ. 35 *Epiſt. ad Galat.* 3. *verſ.* 28. 36 *Novell.* 123. *c.* 35. 37 Habitus monachalis eſt tonſura, & veſtis diverſa a laico. Ac tonduntur laici per pectinem: monachi ſtricium.

38 Cur? deſperatio interdum facit monachum. 39 Τω μονηρες βιω, vitæ ſolitariæ. 40 Et merito, ne alioquin monaſteria fiant foveæ latronum, §. 1. *verſ. ſi quis igitur. infr. h. t.* 41 Monachiſmo capitis demiuutionem contingere hinc colligunt: quod Cujacio displicet: nec enim omnis vitæ mutatio, minutio eſt capitis.

ſtrantes,

---

1 Monachiſmi profeſſione, ſervi fiunt liberi. 2 Vitam & ætatem Zoſimi hujus obſerva. Vita hominum quoniqe excurrere poſſit ex placitis quibusdam philoſophorum, vide Plinium 7. *cap.* 49. Trebellius Pollio *in D. Claudio* refert noviſſimos mathematicorum adnotaſſe 120. annos homini ad vivendum datos, neque amplius cujquam concellum, addit tamen ſed ſaltu Moſem ſolum Dei amicum, ut Judæorum litri loquuntur. 120. annos vixiſſe: cum 120. tantum annos Moſem vixiſſe confiet. *Deut. ult. verſ.* 7. Plinius *dicto loco*: plures enumerat longioris vitæ fuiſſe. Utique, vitam hominis 70. aut 80. annorum eſſe, David monet, *Pſal.* 90. *verſ.* 10. de ſenectute memorabili, & iis qui diu vixerunt, vid. 8. Valer. 13. Cornelium Rhodigiinum 11. *Antiquarum lectionum*, 37. adde *de Macrobiis ex Solino c.* 21. & 43 Goth. Adde Cœlium Rhodigin. *antiq. lect. lib.* 20. *c.* 134. Theolofan. *de Retrahl. lib.* 13. *cap.* 21. n. 5. Joann. Noerenberg. *Hiſtor. natural. lib.* 8. & 9. Anſ. 3 *ſuprr. eod. in princ.* 4. Antiquum eſt pallio ſanctitatem mentiri. Salvianus 4. *ad Eccleſ.* licet de converſorum venerabili choro videtaris, licet religionem vebibus ſimules, licet fidem cingulo aſſeras, licet ſanctitatem palſo mentiaris, non credis. Notam eſt illud, Habitus non facit monachum, & Plutarchus κτ γοῦ φιλοσοφε κομμοτρεφιλαι και τριβωνοφορεισι, ὀυτε ιοιδκνος αιλοσοφιλαι, vide Cœlium Rhodiginum 5. *c.* 12. 5 Διδοναι τον καλλιστον τινι, *Scrimp.* Gal. *donner la foy & ſouf conduit.* 6 Confer epiſtolam ad Philemonem. vid. *Nov.* 123. *c.* 35. 7 Leo id abrogat *Novell.* 10. 8 Hinc illud Poëtæ, ut, vitiis ſine nemo Naſcitur: & Accilius fallis animus meliora recular: & alibi, de puero, Cerens in vitium flecti. 9 Rerum furtivarum poſſeſſio, raptori demegunda. 10 Servus deſertor monaſterii, recidit in priorem ſervitutem. 11 *Novell.* 123. *cap.* 36. 12 Φιλοσοφια μοναχικη.

13 Αγωνιστε. 14 Edictis Imperatorum non obtinent extra territorium. *l.* 1. *Cod. de ſumma Trinit.* 15 Monachorum una domus, una cœnatio, unum cubiculum. 16 Id eſt, eodem cœnaculo, *Novell.* 135. 17 Id eſt, eodem cubiculo. 18 Id eſt, lecto. 19 Ακοσμιαν. 20 Legendum ita eſt: degentes vitam ἰδιαζον ἔχουν οἰκονομιαν, peculiarem habeant domunculam. *Goth.* Adde *Nov.* 133. *c.* 2. *& Nov.* 123. *c.* 36. *in pr.* Anſ. 21 Heremite diverſi a Monachis. 22 A quibus ησυχαστεριαι, diverſa a monaſteriis. Hujusmodi philoſophos Ariſtoteles ait, aut beſtias eſſe aut deos, 1. *Politic.* vid. Cujac. *hic.* 23 Seniorum converſatio juventuti prodeſt. 24 Ad. de *Nov.* 123. *c.* 40. 25 Pernam monachi deſertoris obſerva. 26 Vid. *Nov.* 123. *c.* 42. 27 Teſtari ante monachiſmum, quis de ſuis bonis poteſt. 28 Hinc ſumpta eſt Authentica, *Ingreſſi. C. de SS. eccleſ.* & Authentica, *Nunc autem, C. de epiſcop.* adde *Nov.* 123. *c.* 38. 29 De quo vid. *l.* 30. *C. de inoff. teſt.* 30 *l.* 56. *C. de ſuſpect. & clericis.* adde *Novellam* 57. *p. h. t.* 31 *c.* 4. *ſuprr. h. t.* 32 *l.* 53. §. 1. *Cod. de epiſc. Novell. Leonis* 8. 34 Archimandritæ qui, dixi ad *l.* 7. §. 2. *C. de ſumma Trinitate Iuenum* 36. 35 Monachis non licet uxores ducere. Quid ſi clerici facti ſint? hoc Epiphanius *in Panario* interpretatur monaſteriorum patres vid. Ferrandum 2. *Epiſcoporum* 36. 36 Monachis non licet uxores ducere. Quid ſi clerici facti ſint? hoc cum quondam eis licuit, quibusdam præſertim locis, licet conſtitutionibus & canonibus ſolis lectoribus & cantoribus ea facultas poſtea permiſſa, uxores ducere non poſſunt. 36 *Nov.* 22. *c.* 42. 37 *Nov.* 123. *c.* 29. 38 Pœna igitur civili non adficitur monachus, qui uxorem duxerit. 39 Ad abbatias non temper promovendi ſeniores ex monachis. vide *Novell.* 123. *c.* 34. 40 Abbates eligunturab epiſcopo.

41 Non qui ſenior, ſed qui melior, eligendus. 42 Is, in quem ἠθος & virtus ſimul concurrunt, ceteris præferitur.